

Masarykova univerzita

Právnická fakulta

Příklad č.1

1.1 Vozidlo Bona Lux 323 v zástavě

1.2 Pronájem obchodních místností

Zpracoval: Jan Plšek

Seminární skupina: 17

Datum odevzdání: 15. 03. 2007

Příklad č.: 1 (soubor příkladu a judikátů)

1.1

Vozidlo Bona Lux 323 v zástavě

(1) Sepište koncept zástavní smlouvy k silničnímu vozidlu značky Bona Lux 323. Zástavní dlužník bude se zastaveným vozidlem i nadále jezdit a ponechá si jej ve své garáži vedle domu, v němž bydlí.

ZÁSTAVNÍ SMLOUVA

(koncept)

Dnešního dne uzavřeli

Z.V. - jméno, příjmení, rodné číslo, adresa
(dále jen „Zástavní věřitel“)

a

Z.D. - jméno, příjmení, rodné číslo, adresa
(dále jen „Zástavní dlužník“)

tuto zástavní smlouvu

I. Úvodní prohlášení

Zástavní dlužník je výlučným vlastníkem silničního vozidla Bona Lux 323, státní poznávací značky 2B4 6098. Zástavní dlužník hodlá k tomuto silničnímu vozidlu zřídit zástavní právo ve prospěch Zástavního věřitele.

II. Zajišťovaná pohledávka

Zástavní věřitel má vůči Zástavnímu dlužníku pohledávku ve výši 100 000,- Kč, vyplývající ze smlouvy o půjčce ze dne 4.1.2007.

III. Zástava

K zajištění pohledávky uvedené v článku II. této smlouvy Zástavní dlužník zastavuje silniční vozidlo specifikované v článku I. této smlouvy (dále také „Zástava“) a zřizuje tím zástavní právo Zástavního věřitele k Zástavě. Zástavní věřitel toto právo přijímá.

IV. Nakládání se Zástavou

Zástava zůstává v držení Zástavního dlužníka. Zástavní dlužník bude i nadále zastavené vozidlo neomezeně používat obvyklým způsobem, zejména k osobní dopravě. Parkovací místem bude garáž vedle domu, v němž Zástavní dlužník bydlí.

V. Vedlejší ujednání

Zástavní dlužník se zavazuje, že bez zbytečného odkladu podá žádost o zapsání zástavního práva touto smlouvou sjednaného ve smyslu § 9 zákona č. 56/2001 Sb. o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích v platném znění.

VI. Závěrečná ustanovení

Práva a povinnosti vzniklé na základě této smlouvy, které tato smlouva výslovně neupravuje se řídí občanským zákoníkem a souvisejícími předpisy v platném znění.

Uved'te, proč můžete sepsat pouze koncept této smlouvy, nikoli tuto smlouvu samu. V jakém případě byste si mohli napsat zástavní smlouvu k tomuto vozidlu sami doma?

V daném případě se jedná o zástavní právo k movité věci, přičemž tato věc nebude odevzdána zástavnímu věřiteli ani třetí osobě. Občanský zákoník v §156 odst.3 ukládá pro tento případ povinnost sjednat smlouvu kvalifikovanou písemnou formou a to formou notářského zápisu.

Sami bychom si mohli smlouvu sepsat patrně tehdy, kdyby alespoň jedna ze smluvních stran byla notářem, nebo kdyby zástava byla odevzdána zástavnímu věřiteli nebo třetí osobě (a contrario §156 odst.3 ObčZ).

Může zástavní dlužník v době, co má zástavu u sebe, nechat vozidlo přelakovat jinou barvou?

Ano, pokud se tím zástava nezhorší na újmu zástavního věřitele (§163 ObčZ). Tuto skutečnost by měl nahlásit do registru silničních vozidel a měla by být uvedena v technickém průkazu.

(2) Kam všude a kým lze úředně zapsat zástavní právo k silničnímu vozidlu?

Jaká je právní povaha těchto zápisů?

1) do registru silničních vozidel (§9 a §4 odst. 5 písm.b) z.č. 56/2001 Sb.) - na žádost vlastníka nebo zástavního věřitele se souhlasem vlastníka zaeviduje příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností. Příslušným je obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož správním obvodu má provozovatel silničního motorového vozidla a přípojného vozidla bydliště nebo místo podnikání, liší-li se od bydliště, nebo sídlo. (§4 odst. 2 z.č. 56/2001 Sb.)

Tento zápis má ve spojení se zápisem v bodě 2) povahu konstitutivní. (argumentace dále)

2) do technického průkazu - za stejných podmínek jako v bodě 1)

Tento zápis má ve spojení se zápisem v bodě 1) povahu konstitutivní. (argumentace dále)

3) do Rejstříku zástav (§158 odst.1 ObčZ) - zápis provede notář, který sepsal zástavní smlouvu ve formě notářského zápisu (§156 odst.3 a §158 odst.2 ObčZ).

Tento zápis má patrně pouze deklaratorní povahu, jde pouze o evidenční záležitost.

Čím toto zástavní právo vzniká?

Uplatní se zde interpretační zásada *lex specialis derogat generali*. Jelikož zákon č. 56/2001 Sb. o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích lze považovat za *lex specialis* vůči občanskému zákoníku, který zde vystupuje jako *lex generalis*, nepoužije se pro posouzení vzniku zástavního práva k silničnímu motorovému vozidlu ustanovení §158 odst.1 ObčZ, ale ustanovení z. č. 56/2001 Sb. Zástavní právo k silničnímu motorovému vozidlu vzniká zápisem do technického průkazu a do registru silničních vozidel. Podle §9 odst.1 z.č. 56/2001 Sb. stačí, aby byla žádost o zápis doložena pouze smlouvou. S toho lze usoudit, že takový zápis nemá pouze evidenční povahu. Smlouva zde představuje titul a citované ustanovení *modus*.

(viz. rozsudek Nejvyššího soudu 21 Cdo 2099/2004)

(3) Jak zjistí zájemce o koupi nabízeného vozidla, že vozidlo značky Bona Lux 323, státní poznávací značky 2B4 6098, je zastaveno, nebo není zastaveno?

Podle § 4 odst.3 z.č. 56/2001 Sb. pokud zájemce prokáže právní zájem, je oprávněn nahlížet do registru silničních vozidel.

Z §9 lze usoudit, že zástavní právo bude zapsáno také v technickém průkazu vozidla.

(4) Jak lze prokázat právní zájem na tomto zjištění a v čem spočívá právní zájem a čím se liší od jiného zájmu?

Právní zájem:

Předpoklad žádosti o poskytnutí právní ochrany příslušným orgánem. Zpravidla vyplývá přímo z právních předpisů. Zákon vyžaduje jeho prokázání výjimečně. Jde o situace, kdy jednáním osoby je způsobena jiné osobě újma (škoda) a věc nelze projednat (včetně náhrady škody) ve správním resp. trestním řízení. V takovém případě jde o občanskoprávní záležitost a následný občanskoprávní spor řeší příslušný soud, na který se musí obrátit poškozený se žalobou.

Kvalifikovaný právní zájem:

Naléhavý právní zájem - má ten, kdo je účasten právního vztahu (práva), o které v řízení jde. O naléhavý právní zájem může zásadně jít jen tehdy, jestliže by bez soudem vysloveného určení (že právní vztah nebo právo existuje) bylo buď ohroženo právo žalobce nebo by se jeho právní postavení stalo nejistým, což - řečeno jinými slovy - znamená, že buď musí jít u žalobce o právní vztah (právo) již existující (alespoň v době vydání rozhodnutí) nebo o takovou jeho procesní, případně hmotněprávní situaci, v níž by objektivně v již existujícím právním vztahu mohl být ohrožen, příp. pro nejisté své postavení by mohl být vystaven konkrétní újmě.
(Nález Ústavního soudu III. ÚS 17/95), §80 písm.c) OSŘ

Podle www.brno.cz dokládá právní zájem výzva, nebo rozhodnutí soudu (státní instituce)

(5) Vysvětlete pojmy tovární značka (obchodní název), ochranná známka, státní poznávací značka ve vztahu k silničnímu vozidlu.

Tovární značka (obchodní název) je obchodní název vozidla stanovený výrobcem (§4 odst.4 z.č. 56/2001 Sb.).

Ochranná známka je pojem z oblasti práv duševního vlastnictví (průmyslové vlastnictví).

Podle §1 zákona 441/2003 Sb. o ochranných známkách se jedná o označení schopné grafického znázornění, zejména slova, včetně osobních jmen, barvy, kresby, písmena, číslice, tvar výrobku nebo jeho obal, pokud je toto označení způsobilé odlišit výrobky nebo služby jedné osoby od výrobků nebo služeb jiné osoby. Ochranná známka může být poskytnuta jako zástava (§153 ObčZ).

Státní poznávací značka - "registrační značka" §4 odst.4 písm.c) z.č. 56/2001 Sb.

Označení vozidla sloužící k jeho identifikaci pro účely státní správy.

§2 písm. b) vyhlášky 243/2001 Sb. o registraci vozidel

(6) Návaznosti a opakování: co to jsou nemovitosti neevidované v katastru nemovitostí?

výčet nemovitostí evidovaných v KN - §2 odst.1 z.č. 344/1992 Sb. katastrální zákon

§2 odst.2 z.č. 344/1992 Sb. - V katastru se neevidují drobné stavby.

Jedná se např. o stavby, které jsou nemovitostmi, ale nedosahují stanovených rozměrů, sklepy, podzemní garáže, do nedávna vodní stavby - hráze.

Co je věc hromadná?

Soubor věcí, např. podnik.

Mohu zastavit nakladatelství, pokud ano, jak?

Nakladatelství lze zastavit, protože se jedná o věc hromadnou a ta může být předmětem zástavního práva (§153 odst.1 OZ). Zástavní právo se zřizuje smlouvou, která musí být sepsána ve formě notářského zápisu (§156 odst.3 OZ). Zástavní právo k věci hromadné vzniká zápisem do Rejstříku zástav (§158 odst.1 OZ).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 8. 2001 ve věci sp. zn. 28 Cdo 1364/01.
[Balák/Púry C. 681 (Soub. rozh. NS. Praha: Verlag C. H. Beck 2001, sv. 9, s. 29 – 31.)]

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2003 ve věci sp. zn. 28 Cdo 718/03
(Bull. adv., 2003, č. 11/12, s. 102 – 105).

PŘÁVNÍ ROZBOR A NÁVRH ŘEŠENÍ

(1) V čem spočívá podstata odůvodnění obou rozsudků?

NS opírá odůvodnění o ústavní normy a snaží se zmírnit tvrdost § 39, který stanoví absolutní neplatnost pro rozpor se zákonem. Termín "*zákon*" vykládá spíše jako "*právo*" nikoli jako "*text zákona*". Rozpor se zákonem pak není pouze strohý nesoulad s textem zákona, ale tzv. "*kvalifikovaný rozpor se zákonem*", který vyžaduje jednání vedoucí ke způsobení újmy jinému nebo porušení veřejného pořádku (viz. Telec, *Není rozpor se zákonem jako rozpor se zákonem*. Právní rozhledy, 2004).

Posuzování smlouvy o nájmu nebytových prostor jako neplatné pro nedostatek předchozího písemného souhlasu národního výboru (§ 3 odst. 2, 4 z. č. 302/1999 Sb.) je v rozporu se zásadou rovnosti účastníků občanskoprávních vztahů.

Jde o spravedlivé rozsudky, nebo ne? Proč?

Domnívám se že ano.

1) Soud hledá cesty jak vyložit právní řád, tak aby byla ochráněna skutečná práva (tak jak jsou intuitivně vnímána, řekněme přirozenoprávně) a nikoli nároky vykonstruované z určitého výkladu kontroverzních ustanovení. Nejedná se zde však pouze o nějakou zálibu soudu v přirozeném právu, ale především o výklad v souladu s ústavním pořádkem (čl.4/3 Listiny). NS se snaží výkladem překlenout řekněme formální nedostatky právních úkonů, které svým faktickým obsahem a smyslem směřovaly k naplnění zákona.

2) Soud dává při výkladu přednost autonomii vůle účastníků před ingerencí státu do soukromoprávního vztahu.

3) Zejména k rozsudku 28 Cdo 1364/01. Účastníci smlouvou založený vztah respektovali, vzájemná plnění si poskytovali a takto nerušeně obsah smlouvy plnili. Pak se nabízí otázka, z jakého důvodu žalobce začal uplatňovat absolutní neplatnost smlouvy. Zda mu i z odstupem času natolik vadil opožděný souhlas národního výboru nebo zda sledoval jiný záměr a tohoto nedostatku pouze využil k dosažení účinků, kterých by jinak tak snadno dosáhnout nemohl (vyklizení prostor). Lze se totiž domnívat, že zájem na dodržení ustanovení o povinném předchozím souhlasu, by měl mít především stát. Je proto s podivem, že se tohoto veřejnoprávního prvku v soukromém právu dovolává účastník vztahu - soukromá osoba. Ptáme-li se po spravedlnosti jako projevu dobra, pak toto jednání vzbuzuje dojem, že je zde právo spíše zneužíváno (§3 ObčZ).

Lze z nich dovodit konstantní judikaturu Nejvyššího soudu, anebo nikoli? Proč?

Patrně nelze. I bez znalosti dosavadní judikatury je patrné z textu 28 Cdo 718/032, kde se žalovaný s odkazem na 28 Cdo 1364/2001 odvolává na neustálou judikaturu dovolacího soudu v této otázce. Je to jedna ze skutečností, pro kterou žalovaný usuzuje na zásadní právní význam napadeného rozhodnutí (jako důvod přípustnosti dovolání podle § 237 ods.1 písm.c) OSŘ) a Nejvyšší soud mu dal plně zapravdu.

(2) Jaké výkladové metody soud zdůraznil ve svém odůvodnění?

systematický výklad - lex superior derogat legi inferiori (ústava nad obyčejným zákonem)

výklad teleologický

"Smysl ustanovení § 39 ObčZ stanoví velmi přísný důsledek..." a mnohé další příklady.

výklad historický

Odkaz na důvodovou zprávu - "Zasahovat podnikateli do výběru místa provozovny prostřednictvím zákona o nájmu a podnájmu nebytových prostor proto podle předkladatele lze již považovat za nadbytečnou byrokracii, která může v praxi vytvořit nerovné soutěžní podmínky pro podnikatele."

(3) V čem spočívala nerovnost, o níž opřel svůj rozsudek Nejvyšší soud? Viz zejména druhý rozsudek.

Pro nájemní smlouvy k nebytovým prostorám, sjednané za účelem provozování obchodu a služeb, zde platí dvojí právní režim - jedny (sjednané před nabytím účinnosti zákona č. 302/1999 Sb.) vyžadují ke své platnosti souhlas národního výboru a druhé nikoli - přičemž obsah závazků je zcela totožný. Uplatní se tedy Čl.4 odst.3 Listiny.

NS k tomu říká: "Nelze však nalézt rozumný důvod, proč by měl být pro období před uvedenou novelizací tolerován takový právní stav, jenž umožňoval omezit vlastnickou vůli k přenechání předmětu vlastnictví do nájmu úředním souhlasem."

"Není v souladu s citovanými ústavními zárukami, aby se pro nedostatek (zcela nadbytečného) úředního souhlasu odpíraly účinky smluvnímu vztahu, který považovali účastníci za platně uzavřený a na jehož základě již jednali."

(4) Jaký význam měly konkrétní okolnosti případu? V čem spočívaly? Přihlédl k nim soud?

Rozhodující zde byla okolnost, že účastníci v obou případech považovali smluvní vztah za platně uzavřený a již na jeho základě jednali, že "vztah respektovali, vzájemná plnění si poskytovali a takto nerušeně obsah smlouvy plnili".

Důležitá byla i okolnost zda byl tehdejší potřebný úřední souhlas odepřen nebo zda byl alespoň dodatečně udělen. V prvním případě byl souhlas dán 4 dny po uzavření smlouvy a 2 dny před realizací práv ze smlouvy. Ve druhém případě byla žádost o souhlas podána s půlročním spožděním po uzavření smlouvy, na žádost nebylo reagováno a tím byl souhlas udělen takřkajíc konkludentně. Důležité bylo, že fakticky v realitě neexistovaly překážky, proč by souhlas neměl být udělen, které by i při zpětném pohledu mohly eventuálně opravňovat neplatnost smlouvy.

Soudy obou stupňů (zejména pak soud odvolací) tyto skutečnosti nezohlednily. Nejvyšší soud je však vyzval, aby napříště bylo k těmto okolnostem přihlédnuto.

(5) Zabývejte se neplatností soukromoprávních jednání pro rozpor se zákonem podle § 39 obč. zák.

Ustanovení je opravdu dosti tvrdé. Nejsem však zcela schopen posoudit, zda je taková tvrdost zapotřebí, resp. zda by větší shovívavost (např. pouze relativní neplatnost, nebo relativní bezúčinnost) nenabouraly některé další, mně dosud utajené, právní konstrukce právního řádu.

V každém případě je na místě postup, kdy je toto ustanovení vykládáno především ve světle ústavních norem a principů, zejména pokud umožňují překlenout formální nedostatky právních úkonů, které však svým obsahem a smyslem směřují k faktickému naplnění zákona.

Obdobný postup je na místě také tehdy, pokud má uplatnění tak tvrdého ustanovení v konkrétním případě zřejmě jiný účel a smysl, než pro jaký bylo ustanoveno. Jak už jsem citoval výše, smysl má tehdy pokud rozpor se zákonem je schopen působit újmu (smluvním stranám nebo třetím osobám) nebo pokud je ohrožen veřejný pořádek. Nic takového tu nenastalo.

Platí, že není rozpor se zákonem jako rozpor se zákonem? Co tím lze rozumět? Využijte k tomu obou cit. rozsudků a běžně dostupnou právníckou literaturu.

Odpověď plyne z předchozích odstavců.

V konkrétním soukromoprávním jednání lze vidět rozpor se zákonem jako rozpor se systémem příkazů a zákazů, kdy jednání proběhlo "jinak", než jak stanoví normy obsažené zákonů a je s ním tedy v rozporu.

Lze však také zkoumat, zda je jednání svým obsahem nebo účelem v rozporu se zákonem (jak nás k tomu ostatně nabádá § 39 ObčZ). Zde už je třeba se ptát po účelu a smyslu právního řádu jako celku. Primárním důvodem, proč platí v demokratickém právním státě právní řád, není zcela určitě pouze sám fakt, že onen právní řád platí. Jeho platnost neplyne z něho samého, ale z vůle lidí v roli adresátů, kteří uznávají potřebu jeho platnosti, kteří jsou si vědomi, že jeho platnost je přínosem jak pro individuum, tak pro celou společnost. Lapidárně řečeno, právo a stát je tu pro lidi, nikoli lidé pro stát a právo. V tomto duchu je konstituován náš ústavní pořádek jako pozitivní pojistka toho, že zákony budou v tomto duchu přijímány, vykládány a aplikovány. Právo by přeci ze své podstaty nemělo lidem škodit, ale pomáhat. Z tohoto stanoviska je třeba se dívat na rozpor se zákonem, potvrdit jej tam, kde je jednání v rozporu se smyslem zákona, nikoli pouze s textem předpisu. Jsou-li lidé v demokratickém právním státě svobodní, lze je normami omezovat jen v míře nejnutnější, jakékoli omezení navíc je svévolí státu. Tato vzletná myšlenka se lehce píše a chápe, ovšem její uvedení do praxe není věc jednoduchá. Ovšem jakmile se o to v případě pojmu "rozpor se zákonem" pokusíme, nebereme už vlastně "rozpor" jako holý fakt, ale vykládáme jej ve světle naznačených úvah, resp. ve světle našeho ústavního pořádku - v případě § 39 ObčZ tedy, co možná nejúžeji. Tak dospíváme k tomu, že nestačí jakýkoli rozpor se zákonem, ale rozpor, který vykazuje určité kvality - tedy *kvalifikovaný rozpor se zákonem* - rozpor, který (jak vymezil Prof. Ivo Telec) v konkrétním případě způsobí újmu nějakému člověku nebo jímž je porušen veřejný pořádek.

Zaobírejte se též významem veřejného pořádku v soukromém právu a donucujícími (kogentními) normami v soukromém právu.

V soukromém právu je na místě chránit hodnotu veřejného pořádku jen v míře nezbytně nutné, v míře která umožňuje nerušený výkon práv, která zajišťuje prostředí, kde si lze svobodně konkurovat aniž by došlo k narušení hodnot na kterých společnost stojí. Nelze požadovat ochranu veřejného pořádku jen pro něj samotný - pořádek sám o sobě není hodnotou valné ceny, pokud nevnáší do života lidí větší kvalitu, pokud se příliš vytrácí volní svoboda, která je dle mého názoru nepostradatelnou součástí lidského štěstí.

O kogentních normách by se dalo mluvit obdobně. Měly by nastupovat tam, kde hrozí, že formální rovnost účastníků právních vztahů bude v materiální rovině zdeformována faktickou nerovností. Např. kogentní ustanovení tzv. bestsellerového paragrafu autorského zákona chrání autory před ekonomickým tlakem vydavatelů na to, aby se autoři smluvně vzdávali jednoho ze svých práv.

Prameny

obč. zák., zák. o podm. prov. voz. na sil. kom., o. s. ř., zák. o ochr. znám., obch. zák., not. ř., zák. o náj. a pod. nebyt. prost.

Literatura

Telec, Není rozpor se zákonem jako rozpor se zákonem. Právní rozhledy, 2004 (v tisku).